

(04.01.2002)

Değerli dostlar sadece Alevilik değil ülkemiz de bir geçiş aşamasından geçiyor. Bu geçiş aşamasının sancılarını Türkiye’de bulunanlar olduğu kadar yurtdışında bulunan herkes de doğal olarak yaşıyorlar. Tabi her topluluğun kendi yapısından kaynaklanan özel sorunları da oluyor. Ben bu makalemde Alevilerin içinde yaşadıkları ortamda sahip oldukları özel sorunların özellikle Cemevlerini ilgilendiren bölümleri üzerinde bazı genel düşüncelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Alevi topluluklar, yüzyıllardır siyasal ve sosyo-ekonomik nedenlerle kapalı bir cemaat yaşamı sürdürdüler, inançları nedeniyle çeşitli iftiralara maruz bırakıldılar, merkezi iktidar ile ilişkileri sınırlı düzeyde kaldı. (1) Bu şekilde hem maddi hem manevi anlamda iktidarın sağladığı hizmetler ve olanaklardan mahrum kaldılar. İnançları ve gelenekleri zaten bu mahrumiyeti zorunlu kılıyordu. Ancak bu mahrumiyet de onların hem ekonomik hem siyasal kayıplarını beraberinde getiriyordu. Anadolu’da önemli bir nüfus oranına sahip olmalarına karşın karar alıcı mekanizmalarda yer alamadılar. Bu marjinalite yüzyıllar boyunca sürdü ve kendilerine şüphe ile bakan ve rafizi (sapkın) olarak görenlerce idare edildiler. Alevilerin bugün de yaşadıkları sorunun en önemli kaynaklarından biri bence kırsallık olgusunun yüzyıllara yayılan ağırlığıdır. Kırsallık çemberinin kırılarak Alevilerin kentlerde veya karar alıcı mekanizmalarda varolmalarının tarihi oldukça yenidir. İşte bu yeni durumdan dolayı çeşitli konular sık sık gündeme gelmekte, daha önce konuşulması olanaksız bir çok tabu televizyonlarda, radyolarda, yazılı basında ve halk arasında tartışılabilmektedir.

Bilindiği üzere yaşanan kırdan göç olgusu, kırdan yaşayan her topluluğun olduğu gibi Alevilerin de 1950’ler 1960’larda başlayarak yurtiçindeki büyük kentlere ve yurtdışındaki sanayi merkezlerine göç etmelerine yol açtı. Bu göç dalgasının Aleviler üzerinde diğer topluluklarla benzeri etkileri olmakla birlikte kendilerine özgü yanlarından kaynaklanan farklı anlamlar içerdiği de bir gerçektir.

Türkiye’deki büyük kentlere ve Avrupa’daki kentlere göç Aleviler bakımından ne gibi değişiklik ve yenilikleri beraberinde getirdi? 1994 yılından bu yana gözlemlediğim ve aynı zamanda mensubu bulunduğum bu topluma ilişkin değişiklikleri anahatları ile şu şekilde özetleyebilirim:

1. Kırdaki büyük ölçüde tarımsal ve ev ekonomisine dayalı yapının kırılması, ekonomik açıdan birikim sağlayabilme,

2. Daha önce olmayan bir düzeyde farklı inanç ve kültür toplulukları ile karşılaşma, her alanda alışverişte bulunma,
3. Kentlerde eğitim alanından azami düzeyde yararlanmaya çalışma, eğitim düzeyinde yükselme,
4. 1960'lardan itibaren özellikle köy dernekleri ve Hacı Bektaş Dernekleri şeklinde başlayan dernekleşme ve Birlik Partisi ile başlayan siyasete yönelik faaliyetlerde bulunma,
5. Diğer gelişmelerle de bağlı olan basın yayın organları kurma, kitap yayınlama.

Şimdi dilerseniz bu gelişmelere ilişkin kısa yorumlarımı ve özellikle de Cemevleri hakkındaki gözlemlerimi sunayım:

Özellikle 1960 yılından sonraki ideolojik kutuplaşmalara dayalı bir uluslararası sistem Türkiye'de de yansımalarını buldu ve sağ-sol kutuplaşması 1980'li yıllara kadar ülke gündemine hakim oldu. Öyle ki bu kutuplaşma bir iç savaş derecesine kadar vardı. Türkiye'de ve dünyada yaşayan bütün toplumlar gibi Aleviler de bu ideolojiye dayalı gruplaşmadan nasiplerini aldılar. Kentlere yerleşme ve eğitim olanaklarından yararlanma iktisatçı, mühendis, avukat, doktor gibi çeşitli mesleklerle mensup kimselerin artmasına yol açtı. İnanç bakımından sahip oldukları marjinal kimlikleri de siyasal yönelimlerinde etkili oluyordu şüphesiz. Alevilerin sol ile özdeş olarak düşünülmesinin kökeninde bu yatmaktadır. Ancak nedense sol dışında varolan Aleviler pek gündeme gelmedi. Bugün de Alevilerin ağırlıkları olarak sol hareketlerde yer aldığı adeta genel kabul görmüştür. Bu konuda ciddi akademik çalışmalar yapılmış da değildir. Halbuki sol dışında da Aleviler geçmişte de vardır bugün de vardır. Ayrıca Sünniler veya başkaları için aynı özdeşlik düşünülmez. Oysa onlardan da çok sayıda insan bu hareketlerde ön planda rol oynamışlardır. Bütün bu önyargıların objektif olarak sorgulanmasının zamanı gelmiş ve geçmektedir. Bu konularda alan çalışmalarına dayalı yüksek lisans ve doktora çalışmalarının yapılması zorunludur. Çünkü bu konuları anlayabilmek için derinlemesine ve çok spesifik konuları ayrıntılı olarak incelemek gerekmektedir.

Alevilerin kurduğu ilk ve önemli siyasal hareket Birlik Partisi'dir. Bu konudaki son deneyim ise Barış Partisi'dir. Burada ayrıntıya girmeyeceğim yalnız bu iki siyasal oluşumun da Alevi toplumlar nezdinde yarattığı güven erozyonu oldukça büyük olmuştur. Alevi oylarındaki bugünkü dağınıklıkta bu güvensizlik önemli rol oynamıştır. Bu siyasal oluşumlarda yer alan kadroların pek azının dışında, liyakatsiz ve toplumun çıkarından çok kendi çıkarlarını ön planda tutan kimselerden oluştuğu, bu partilerin toplumun desteğinden yoksun ve sessiz sedasız silinmelerinden de açıkça anlaşılabilir. Oysa toplumsal tabanı olan ve toplumun da desteğini alan hareketler bu kadar çabuk tarih sahnesinden silinebilir miydi? Toplumdan değil bazı elitlerden veya zenginlerden güç alan ve daha sonra da toplumu dikkate almayan bu oluşumların sessizce tarih sahnesini terketmelerindeki esas etken bu olsa gerek. Şimdi esas konumuz olan Cemevlerine değinelim.

Alevilerin Kutsal Mekânları Cem evleri

Alevilerin kentlere akın etmeleriyle birlikte dernekleşme faaliyetlerinin de yoğunlaştığı görüldü. Öncelikle köy dernekleri şeklinde başladı bu yoğunlaşma. Köy derneklerinin yanısıra belli türbe ve dergahların adına onarma, yaptırma, koruma ve güzelleştirme dernekleri de kurulmaktaydı. Örnek olarak 1969'da kurulan Karaca Ahmet Sultan Türbesi'ni Onarma-Koruma-Tanıtma-Güzelleştirme ve Yardımlaşma Derneği verilebilir. (Özdemir, 1970: 6) 1960'larda Ankara'da iki dernek bulunmaktaydı. Bunlardan biri Hacı Bektaş Turizm ve Tanıtma Derneği ve ikincisi ise Hacı Bektaş Kültür, Kalkınma ve Yardım Derneği idi. Bu dernekler dernekleşme faaliyetlerinde öncü olanlardır. Zamanla dernek sayısı arttıkça rekabet ve çekişmenin de arttığı görülmektedir. Geçenlerde 1960'larda yayınlanan dergileri yeniden gözden geçirirken dikkatimi çekti. Hacı Bektaş Turizm ve Tanıtma Derneği İstanbul şubesinde 10.04.1965'te yayınlanan Hünkar Dergisi'nin ilk sayısında yer alan "Neden birleşmiyorlar?" başlıklı bir makalede sözettiğim bu iki farklı derneğin neden birlikte çalışmadıkları konusu ele alınıyordu. O yıllardaki bu sorun bugün hala sürmektedir. Demek ki Alevi dernekleri arasındaki yapay sorunlardan kaynaklanan farklı hareket etme olgusu dün de vardı bugün de var.

1960-1980'ler arasındaki dernekleşme süreci 1990'larda yerini Cemevleri yapımına bırakmıştır. Alevilikle ilgili canlanma beraberinde onun inanç kurumlarına da sarılmayı gerektirmiştir. Alevilerin temel ibadeti olan Cemlerin yapıldığı yerler olan Cemevleri de özellikle 1990'lardan itibaren giderek artmıştır. Özellikle İstanbul'un birçok semtine Cemevleri yapılmıştır ve hala da yapılmaktadır. Artık kentlerdeki bu Cemevleri geleneksel Aleviliğin kentleşen ve değişen çehresinin en belirgin göstergeleri olmuşlardır. Alevilerce kurulan dernekler ve vakıfların çalışmalarıyla eski Bektaşî Tekkeleri'nin Cem Kültür merkezlerine dönüşmesinin yanısıra yeni mekânlar da yapılmıştır. Şimdi Cem ve Kültür merkezleri olarak faaliyet gösteren eski Bektaşî Tekkelerine örnek olarak İstanbul Göztepe'deki Şahkulu Sultan Dergahı ve İstanbul Kazlıçeşme'deki Eryek (Erikli) Baba Dergahı verilebilir. Bugün İstanbul'da 20'ye yakın Cem Kültür Merkezi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: Karaca Ahmet Cemevi, Şahkulu Sultan Cemevi, Eryek (Erikli) Baba Cemevi, Bağcılar Cemevi, Okmeydanı Cemevi, Yenibosna Cemevi, İkitelli Cemevi, Gazi Cemevi, Sarıgazi Cemevi, Kartal Cemevi, Kağıthane Cemevi, Alibeyköy Cemevi, Tuzla Aydınlıköy Cemevi, Yenidoğan Cemevi, Gürpınar Cemevi, Haramidere Cemevi, Maltepe Cemevi. Burada adları sayılanlardan Karaca Ahmet Sultan, Şahkulu Sultan, Eryek Baba ve Garip Dede aynı zamanda Alevilerce büyük saygı gösterilen Erenlerden olduklarından ve bu yerlerde türbeleri de bulunduğundan daha fazla ziyaret edilmektedirler. Aleviler bu Cem Kültür merkezlerini inanç merkezleri olarak görmekte ve artık dinsel ibadetler, cenaze işleri ve saz/semah kursları gibi Aleviliğin önemli kültürel unsurları da Cemevlerinde yapılmaktadır. Bu Cem Kültür merkezlerinde dinsel hizmetleri görmek üzere gönüllü veya maaşlı olarak görev yapan Dedeler ve cenaze hizmetlerini yerine getiren Alevi hocalar da bulunmaktadır. Bazıları inşaat aşamasında olan bu kurumların en büyük problemi nitelikli insan gücü eksikliğidir. Dergahların ve cemevlerinin dinsel ve kültürel hizmetlerinde görev alacak Dedeler, saz/semah kurs hocaları ve diğer hizmet sahipleri bulmak ve yetiştirmek konusunda büyük sorunları vardır.

Cem evlerinin yasal açıdan durumları da pek net değildir. Fiilen Cemevleri olarak bilinen bu yerler bir dernek veya vakıf bünyesinde işlevlerini sürdürmektedir. Yasalar Cami dışında “Cemevi” diye bir mekanı ibadethane olarak tanımamakta ve bu ad altında bir mekanın yapımı için yasal olarak izin alınamamaktadır. Ancak 1990’lardan bu yana bu durumun böyle olduğu bilinmesine karşın siyasetçiler ve devlet adamları (Örneğin şimdiki Başbakan Bülent Ecevit ve eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel) bu cemevlerinin açılışına katılmaktan geri durmamışlardır. Bu yerler yasalardan dolayı başka adlar altında açılabilir. (Yaman, 2000: 206-207) Devletin bu çelişkili tavırdan vazgeçmesi gerekmektedir. Avrupa Birliği ve ABD’nin Türkiye ile olan ilişkileri çerçevesinde Alevilik konusunu da gündeme getirmeleri ve bu konuda hazırladıkları raporlar çerçevesinde dernek/vakıf başkanları ile görüşmeleri devleti idare edenlerin düşünmeleri gereken bir olgudur. Devletin ilgili kurumları bir an önce Alevilerin inanç hizmetlerinin çözümüne yönelik ne gerekiyorsa yapmalıdırlar. Sorunları ertelemekle bir yere varılamaz.

Doktora tezim çerçevesinde görüştüğüm Dedelerin Yüzde 70,9’u Cemevlerini yararlı bulurken, Yüzde 23,6’sı kısmen yararlı bulmakta ve Yüzde 5,5’u da yararlı bulmamaktadır. Cemevlerini yararlı bulmayan Dedeler (% 5,5) ise bu kurumlardaki yetersizliklerden, devletin bu kurumları yasal statüye kavuşturmamasından ve medyanın bu kurumları yanlış tanıtmalarından büyük rahatsızlık duymakta ve bu şekilde Aleviliğin zarar gördüğünü düşünmektedirler. (Yaman, 2001: 202)

Cem evleri konusunun esas olarak Alevilik konusunun da gündeme gelmesine paralel olarak 1990’ların başlarından itibaren gündeme geldiğini görüyoruz. Daha önce köylerde cemler ya belli evlerin uygun odalarında yapılabilirdi veya bazı köylerde de “Cem damı” ve “Cemevi” olarak da adlandırılan büyük bir odada yapılırdı. (Aynı yönde bkz: Öztürk, 1972: 55) Kentlere göç ettikten sonra da Alevilerin inançları ve inanç kurumları Sünnilik gibi resmi himayeye sahip olmadığı için ilk zamanlarda inanç hizmetlerini yürütmek, cem evleri yapmak olanaklı olmamıştı. Son on yıllık süreçte bu mekânlar kurulmaya başlandı. Bu zamana kadar Aleviyi küçümseyen, dışlayan ve rafizi, mülhid, mum söndüren diye adlandıran zihniyet bu gelişmelerden çok rahatsız oldu. Bu zihniyet mensupları şöyle demeye başladılar: “Efendim bizim ibadethanemiz camidir bu cem evleri konusu da nereden çıktı tarihte böyle bir isimle anılan ibadethane var mı?” Peki bu zamana kadar neredeydiniz? Alevilere olmadık iftiralarda bulunulmadı mı? Şu sıralarda ılımlı islami yazılar yazan ve konuşan Mehmet Şevket Eygi 1966’larda neler yazıyordu ve yayınlıyordu?(2) Sebülürreşad Dergisi’nde yayınlanan akıl almaz yazılar da aynı zihniyetin kaleminden çıkmadı mı? (Bu konuda bkz: Özbey, 1957) İslam-Türk Ansiklopedisi’nin 1947’de yayınlanan bir sayısında Eşref Edip, Prof. Şemsettin Günaltay’dan alıntı yapılarak “Aleviler köylerine gelen yabancıları diri diri kızartırlar.” ve daha birçok inanılmaz iftiralar yazılmadı mı? (Eşref Edip 1947: 10)

Cemevleri konusunda İlahiyat Fakültesi hocalarından biri bu konuda son dönemde yayınlanmış makalesinde aynı tezleri savunmaya devam etmektedir. Ayrıca bugün bazı Alevi köylerinde varolan camilere de değiniyorlar. Oysa bu camilerin belli amaçlarla ve son zamanlarda yapıldığını kendileri de biliyorlar. (Kutlu, 2001: 21-40) Bu sözler ancak Alevileri ve inançlarını yok saymanın bir göstergesidir. Osmanlı'dan bu yana Alevinin inanç hizmetlerini ve kurumlarını gizli olmadan yürütmeye olanak tanındı mı? İnançları hep yok sayılan ve olmadık iftiralar söylenen Alevilerin Cem ibadetlerini ancak evlerde yürütmeleri mümkündü. Ve bu ibadethane yüzyıllardır gizli de olsa yaşamayı sürdürdü. Cem evi'nin ibadethane olup olmadığına bir takım emevişinas zevat veya Diyanet'in memurları karar veremez. Cem evi yüzyıllardan bu yana halkın gönlündeki kutsal yerini almıştır. Onu kimsenin bu toplumun gönlünden sökmeye de gücü yetmez.

Son yıllarda Cem evlerinin imajlarını zedelemeye yönelik faaliyetlerin de yoğun olduğu bir gerçektir. Bu imajı zedeleyen grupları özet olarak sunmaya çalışacağım. Ancak öncelikle "Cem evlerini nasıl görmek lazım?" buna değinmek istiyorum. Cem evleri tarihsel olarak inanç hizmetlerinin yapıldığı yerler olmuşlardır. Kentleşme ve buna günümüz gereksinmelerinin de eklenmesiyle bu inanç boyutu genişleyerek çeşitli kültürel hizmetler (örneğin kurslar) de yapılır olmuşlardır. Cem evleri esas olarak inanç hizmetlerinin görüldüğü yerlerdir. Bunun dışında verilecek kurslar vb. eğitim çalışmaları da bu yerlerin esas amacına aykırı bir içerik taşımamalıdır. Biz Cem evlerinden özetle bunları anlıyoruz. Cem evlerinden rahatsız olan çevreler veya amaçları dahilinde kullanmak isteyenler doğal olarak bu kurumların imajının kamuoyunda zedelenmesine yolaçıyorlar. Bunları da açıkça ortaya koymak lazım. Bunları 1. Siyasiler, 2. Çeşitli ideolojik örgütler, 3. Hemşehrilik grupları, 4. Yazılı ve görsel medyadaki kimi çevreler olarak özetleyebiliriz. Bu imaj zedelenmesi olayında Cemevlerine karşı olan lobi de şüphesiz baş rolü oynuyor. Şimdi sırasıyla bunları inceleyelim.

1. Siyasiler: Gerek çeşitli partilere mensup siyasiler, gerekse bürokratik çevreler zaman zaman Cem evlerinin yöneticileri ile bağlantı kurarak özellikle seçim zamanlarına yönelik oy hesapları yapmaktadırlar. Bazı siyasete girmeye meraklı dernek/vakıf/cemevi yönetici veya üyeleri de bunu teşvik edebilmektedirler. Aslında dünyanın her yerinde inanç kurumları da olsa insan unsurunun olduğu yerde devreye siyaset girebilmektedir. Bu gayet doğaldır. Ancak durum Alevi inanç kurumları olunca bu durum bir imaj zedeleyici unsur olarak görülebilmektedir. Belli partilerle özdeşleşme veya seçimlerde elde edilebilecek olası bir başarısızlık doğrudan bütün Alevi toplumuna maledilebilmektedir. Benim önerim bu sıkıntıları gidermek için siyasilerin Cem evlerinde bu yerlerin kuruluş amaçları dışında faaliyetlerine dikkat etmek ve bu kurumlarda görevli kişi ve yöneticilerin buraları bir siyasete atlama aracı olaral görmelerinin önüne geçmektir. Siyasetin yapılacağı zeminler farklıdır. Bu ayrımı açıkça ortaya koymak zorundayız. Bu faaliyetler sendikalar, siyasal partiler ve diğer sivil toplum kuruluşlarında yapılmalıdır. Cem evleri mutlaka siyasetten uzak tutulmak zorundadır. (3)

2. Çeşitli ideolojik akımlar, örgütler: Bu da oldukça sıkıntılı bir konu. Genelde bu tür konularda yazılar yazılmıyor. Çeşitli örgütler Cemevlerini kendi amaçları için kullanmaya çalışıyor. Özellikle Gazi Cemevi gibi bazı cemevleri bu durumdan en fazla sıkıntı çeken kurumlar arasında. Bu tür olaylar Cem evlerinin haklı taleplerini ve yasallaşma süreçlerini de olumsuz yönde etkiliyor. (4) Halbuki bu mekanların Alevilikteki yeri belli. Bu kutsal mekanlar şu yada bu örgütün, partinin veya ideolojinin arka bahçesi olarak kullanılamaz ve kullanılmamalıdır da. Cemevlerinin Alevilikteki yeri dışında amaçları olanlar var ise kendilerine başka yerler arasınlar ve bu kutsal mekanlarımıza zarar vermesinler. Ayrıca yazılı ve görsel medya da Cemevlerinde yapılan kültürel çalışmaları ve güzellikleri değil, ancak olaylı sahneleri topluma ulaştırıyor. Olaylı cenazeler sanki belli güçler tarafından Cemevlerine yönlendirilerek ve orada olaylar çıkması sağlanarak Alevilerin ibadet mekanları olan Cemevlerinin topluma yanlış olarak tanıtılması söz konusu oluyor. Alevilik uzun yüzyıllara dayanan bir inanç yapılanması geliştirmiştir ve modern çağın ideolojileriyle olan bağı olsa olsa zorlamadır. 1960-1980 arası dönemde sağ-sol kutuplaşmasına dayanan Türkiye ortamında Alevilerin çeşitli ideolojik yönelmeler içine girmesi bazı yanlış anlamalara yol açmıştır. Bazıları da bunu kasıtlı olarak böyle düşünmektedirler. Aleviliğin geçmişi belli, modern ideolojilerin geçmişleri bellidir. Aleviliği belli siyasi akımlarla bir görmek, Hacı Bektaş-ı Veli, Pir Sultan Abdal gibi büyük Alevi ulularını bunun için kullanmak Aleviliğe yapılmış en büyük saygısızlıktır. Bu saygısızlığı Alevi olsun Sünni olsun çeşitli çevreler sıkılmadan zaman zaman yapabiliyorlar. Bir zamanlar İsmail Hakkı Konyalı adında bir yazar 1950’de Şeyh Bedreddin’i aklı sıra günümüz ideolojileriyle özdeşleştirmek ve okurlarına şirin gözükme için pervasızca Sovyet lideri Stalin ile özdeşleştirebilmişti. Yazdığı makalesinin adı “Stalin’in Şeyhi Bedreddin-i Simavî” idi.(Konyalı, 1950) Ne kadar tarih dışı ve tarihe saygısızca bir tavır. Ne yazık ki bu ve benzeri kişiler bir dereceye kadar da başarılı oldular. Kamuoyunun kafaları karıştırıldı, yanlış bilgiler aşılandı. O halde komünizm, ateizm, faşizm vb. ideolojik görüşlerin Alevilikle ne gibi bir ilgileri olabilir? Bunlarla Alevilik neden karıştırılır? Bunların yeri ayrı farklı bir inanç olan Aleviliğin yeri ayrı. Ancak burada esas amaç taban ve dolayısıyla o görüş sahipleri için güç elde etmek veya bilinçli olarak bazı kesimlere Aleviliği olduğundan farklı tanıtmaktır. Şimdi örneğin Alevilikteki sosyal adalet ve eşitlikle ilgili bilgiler onun sosyalizmle eşit görülmesine yeter mi? Böyle bir aynileştirme insafli olur mu? Alevilerin bir bölümünün “öz Türkler biziz” değerlendirmeleri onların Türkçü olarak görülmesine yeter mi? Bunları objektif olarak düşünmek Aleviliği herkesin istediği gibi kullandığı bir araç olmaktan çıkarmak zorundayız. Aleviliğin anlaşılması ve anlatılması işine girişen kurum ve/veya kişilerin uygulamaları gereken en temel ilke etnik ve dinsel kökenlerini bu işin dışında tutmaktır. Prof. Ocak’ın da belirttiği üzere “Bilim adamları ve aydınlara gelince, onlar da ideolojik tercihlerini, inançlarını bir yana bırakıp bu probleme dürüst ve objektif bir tavırla yaklaşmak zorundadırlar. Çünkü bu problemin çözümünde en büyük sorumluluk, hem devleti hem halkı aydınlatmak mevkiinde oldukları için, onların omuzundadır. Aleviliği yalnızca teolojik açıdan değerlendirerek “İslam’dan bir sapma” yahu t “Sünni İslamın yükselişini engelleyecek alternatif bir din” olarak görmenin büyük yanlış olduğunu kabul etmek, meseleye mutlaka sosyolojik perspektivden yaklaşmanın lüzumuna inanmak durumundadırlar. Çünkü, tarihin önümüze taşıdığı bu sosyal gerçekliği önce objektif bilimsel yöntemleri kullanarak olduğu gibi inceleyip sağlam bir şekilde tespit etmek, bu suretle ideolojik ve politik spekülasyonlardan arındırarak deformasyona uğramasını önlemek, sonra da hem Sünni, hem de bizzat Alevi kesimini aydınlatmak, devleti doğru bilgilendirmek ancak böyle bir yaklaşımla mümkün olabilir .”(Ocak, 1994: 12) Dünyanın her yerindeki her inanç, her topluluk eşit derecede saygıdeğerdir.

Birbirlerinden üstün değildirler. Aleviliğin serçeşmesi Hacı Bektaş-ı Veli “Dili, dini, ırkı ne olursa olsun iyiler iyidir.

” diyerek bu hümanistik felsefenin çerçevesini çizmemiş miydi? Hacı Bektaş-ı Veli’nin yetiştirdiği Taptuk Emre’nin yanında yetişmiş Yunus Emre de: “Yaradılanı hoş gördük, Yaradandan ötürü”. diyerek aynı yönde seslenmemiş miydi. O halde biz Aleviler olarak herkese saygı duyuyoruz ve aynı saygıyı bizim de herkesten beklemeye hakkımız var. Soldan olsun, sağdan olsun çeşitli siyasal güç odaklarının Aleviler ve Alevilik üzerindeki oyunları bu zamana kadar ancak hem Alevilere hem de Aleviliğe zarar verdi. Bu zamana kadar kimse çıkıp da bu toplumun en temel insan hakları olan inançlarına yönelik hakları savunmadılar. Özet olarak söylemek gerekirse Cemevlerinin amaç dışı kullanılmalarına izin verilmemesi zorunludur.

3. Hemşehrilik Grupları: Dernek, vakıf ve Cemevlerinde zaman zaman gözlemlediğim bir diğer sıkıntı da, belli çevrelerin belli derneklerdeki gruplaşmalarıdır. Hem Türkiye’deki hem de Avrupa’daki derneklerde görülen bu gruplaşmalar çeşitli eleştirilere ve bazı insanların dışlanmalarına yol açıyor. Örneğin bir dernekte sadece doğulular veya batılılar veya herhangi bir ilden gelenler ağırlıktaysa diğer üyeler o kurumda kendilerinin temsil edilmedikleri ve dışlandıkları hissine kapılıyorlar. Bu durum zaman zaman yıpratıcı suçlamaları, çekişmeleri gündeme getirebiliyor. Bu konudaki sıkıntıları gidermenin yegane yolu kanımca bu tür hizmet kurumların üye ve yönetici yelpazesini oldukça geniş tutmaktan geçer. Bu şekilde o kurumun toplum karşısındaki konumu da zedelenmemiş olur.

4. Yazılı ve görsel basındaki kimi çevreler: Devlet, üniversiteler ve bilim çevrelerinde olduğu gibi medyada da Alevilik ve onunla ilintili konular ne yazık ki anlaşılmış değildir. Kimi bilinçsiz kimi de bilinçli olarak yanlış bilgileri topluma yansıtmaktadırlar. Medyanın konuya ilgisi toplumu bilgilendirmekten çok tümüyle tiraj kaygısına dayanmaktadır. Hacı Bektaş Veli ve Abdal Musa törenleri gibi büyük katılımlı etkinlikler dönemlerinde medya konuya yer verebilmektedir. Bir diğer yer verme nedeni ise Sivas, Gazi ve İnterstar olayları gibi Türkiye ve dünya gündeminde önemli yer işgal eden olaylardan dolayıdır. Bir başka yer verme nedeni ise halk müziği ve deyişlerden dolayıdır. Türk Halk müziğinin büyük bölümü Kul Himmet, Pir Sultan Abdal ve Şah Hatayi gibi Alevi ozanlarının deyişlerinden oluşmaktadır. Bunların dışında ne yazık ki Alevilerin inanç ve ibadetlerine ilişkin haberler ve bilgi verici, yazılar, programlar yayınlanmamaktadır. Özellikle Cem evleriyle ilgili haberlerde medya çok yanlış davranmaktadır. Yukarıda da ifade ettiğim gibi olumsuz olayların dışında Cemevleri ile ilgili haberler nadiren yayınlanmaktadır. Bu durum doğal olarak bu tür olumsuz haberleri izleyenleri etkilemekte Cemevlerinin imajına zarar verebilmektedir. Bu konuda herkesin olduğu gibi medyanın da üzerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak Cemler Alevilerin en kutsal ibadetleri ve Cemevleri de bu ibadetlerin yapıldığı en kutsal mekânlarıdır. Bu mekânların her bakımdan Alevi yolunun ilke ve kurallarına göre hizmet vermelerini sağlamak ve bu hizmetlerin Alevi olmayanlara da doğru bir şekilde anlatılmasını sağlamak hepimizin üzerinde önemle durması gereken bir konu olmalıdır. Aksi taktirde bilinçli

bilinçsiz kişiler bu güzel inanç mekanlarını dün olduğu gibi bugün de yanlış tanıtmaya çalışacaklardır. Devletin görevi Alevilerin en temel hakları olan inancını ve kültürünü özgürce yaşama ve buna ilişkin mekânları kurma haklarını sağlamada yardımcı olmaktır. Bu eninde sonunda olacaktır. Bu nedenle Diyanetin vb. kurumların yanlış yönlendirmeleri nedeniyle bu hizmetleri geciktirmenin yararı yoktur. Ayrıca Cemevlerinde görevli insanların nitelikli ve bilgili kişilerden oluşması zorunludur. Dernek, vakıf yöneticilerinin kendi amaçlarını değil toplumun amaçlarını ve yararını gözetmeleri gerekmektedir.

Bu arada 2002 yılı da sonlanmış oluyor. 2003 yılının ülkemize ve bütün insanlığa mutluluk ve sağlık dolu günler getirmesini diliyorum. Görüşmek dileğiyle.

Notlar:

(1) Sınırlı da olsa Alevi topluluklar-devlet ilişkisi sözkonusuydu, bunun kanıtı olarak bugün hem Bektaşî Tekkeleri hem de Alevi Ocakları'na ilişkin Osmanlı onaylı elimizde çok sayıda belge, secere vb. belgeler bulunuyor.

(2) Bu konuda Mehmet Şevket Eyyi'in çıkardığı gazeteye bkz: Yeni İstiklal Gazetesi, sayı: 236, 16 Şubat 1966, s. 11 ve sayı: 240, 16 Mart 1966, s.1 ve 6'daki yazılar dikkat çekicidir.

(3) Eğer siyaset işin içine girerse ne olur. Mesela Almanya'daki gibi Süleymancıların camisi ayrı, Milli Görüşçülerin ayrı, Diyanet'in camisi ayrı olur.

(4) Bu konuda 1996, 2000 ve 2001 yıllarındaki çeşitli ziyaretlerim sırasında hem eski başkan Hüseyin Gülen ve hem de şimdiki başkanla görüşmelerimde bu yöndeki sıkıntılarını bana ifade etmişlerdir

Kaynakça:

ERCAN, Ali (1965): “*Neden Birleşmiyorlar?*”, **HÜNKÂR**, yıl: 1, sayı: 1, (10 Nisan 1965), s. 5.

EŞREF EDİP (1947): “*Halk Partisi Müfritlerinin Din Aleyhtarlığı*”, **İSLAM-TÜRK ANSİKLOPEDİSİ MECMUASI**

no: 89, (Aralık 1947), s. 5-14.

KONYALI, İsmail Hakkı (1950): “*Stalin’in Şeyhi Bedreddin-i Simavî*”, **TARİH HAZİNESİ**, yıl: 1, sayı: 1, (15 Kasım 1950), s. 3-7.

KUTLU, Sönmez (2001): “Alevilik-Bektaşiliğin Diyanette Temsili Problemi”, **İSLÂMİYÂT**, cilt: 4, sayı: 1, (Ocak-Mart 2001), s. 21-40.

OCAK, Ahmet Yaşar (1994): “*Alevilik Problemi ve Türkiye*”, **CEM**, (Kasım 1994), s. 10-12.

ÖZTÜRK, Sezai (1972): TUNCELİ’DE ALEVİLİK ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR DENEME, İstanbul Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi.

ÖZDEMİR, Ahmet (1970): “*Karacaahmet Derneği’ni Neden Kurduk?*”, **GERÇEKLER GAZETESİ**, yıl: 1, sayı: 2, (20 Eylül 1970), s. 6.

YAMAN, Ali (1998): “*Cumhuriyet Sonrası Alevilik*”, **CEM**, sayı: 78, (Mayıs 1998), s. 49-51.

YAMAN, Ali (2000): “*Günümüzde Alevilik-Bektaşilik Alanındaki Aktörlere İlişkin Genel Bir Analiz Denemesi*”, **1. ULUSLARARASI HACI BEKTAŞ VELİ SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ**, 27-28-29 Nisan 2000, ANKARA, (Ankara: Hacı Bektaş Anadolu Kültür Vakfı Yayınları, 2000), s. 191-225.

YAMAN, Ali (2001): **DEDELİK KURUMU EKSENİNDE DEĞİŞİM SÜRECİNDE ALEVİLİK**, İstanbul, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.